

Роман Садовий

Мудрість і багатство... На цю тему часто можна почути різні версії жартів, у яких, зазвичай, йде мова про вибір між заможністю та розумом. Подібна проблематика присутня, як це не дивно, і у Біблії. Цар Соломон. Його особа відома легендарною мудрістю і нереальними статками. Один із найвеличніших правителів Ізраїля, який удостоївся бути будівничим храму Бога.

Багато легендарних оповідей оточує постать Соломона: це і його прийняття цариці Савської, і вирішена ним суперечка двох жінок за дитину, і його багатство (після виходу у 1885 році книги Генрі Хаггарта «Копальні царя Соломона» хвиля археологів взялася за пошуки його скарбів)... Проте зрада Бога коштувала Соломонові всієї його слави і величі. Отож прослідкуємо від початку джерело мудрості і багатства, або, говорячи більш сучасними термінами, розглянемо «декларацію розумових і фінансових» доходів царя. У третій главі книги Царів читаємо про молодого Соломона таке: «Соломон любив Господа» (1Цар 3,3). Коли Бог сказав йому: «Проси що маю тобі дати» (1Цар 3,5), Соломон відповів: «Дай рабові твоєму розумне серце» (1Цар 3,9). На перший погляд, дивне бажання. Багато хто на його місці вибрав би бажаніші для життя речі, такі як фінансові статки, здоров'я, щастя..., і цей список можна довго продовжувати. Можна сказати, що відповідь Соломона, певною мірою, здивувала навіть Бога. Читаємо у Книзі Царів: «за те, що ти не просив нічого для себе, [...] а просив розуму, [...] я дам тобі мудрість і розумне серце, [...] а навіть дам тобі те, чого ти не просив: і багатство і славу» (1Цар 3,11-13). Далі слідує звична для Старого Завіту умова: «Якщо ходитимеш моїми стежками, пильнуватимеш моїх установ» (1Цар 3,14).

Цікаві моменти можемо зауважити з цих біблійних слів. Перше, що впадає в очі, це те, що багатство дане Соломону як благословення. Він шукав мудрості, а Бог крім неї обдарував його достатком. Вибір Соломона був правильним, «бо мудрість ліпша понад перли; ніщо дорогоцінне не зрівняється з нею» (Прип 8, 11). Господь благословив його доти, поки він був Йому вірним. Бог завжди винагороджує тих, хто вірний Йому і не думає лише про задоволення життєвих матеріальних проблем. Друге – це вислів «розумне серце». Чому саме серце, а не мозок? Так, можна мати розумну голову, але без серця це ще нічого не означає. Людина з розумною головою може мати грошлюбне, тверде і жорстоке серце, залишаючись при цьому дуже розумною. Таку людину ніхто не вважатиме мудрою, бо серце мудрої людини є второпне і непідвладне пристрастям, тому володіє об'єктивністю в оцінці речей. Саме таке серце дарує Соломонові Бог. Молодий цар отримує все. Мудрим правлінням він очолює народ, згуртовує його, примножує багатства і будує величний храм Господа. Справді Великий Цар. У цій історії багатство стає плодом мудрості, а не метою розуму.

І все було б добре, якби не одне, на перший погляд незначне, «але». З часом статки оволоділи свідомістю царя Соломона. Успішно управляючи державою, він відступив від

Божої заповіді: «Ходи моїми стежками» (пор. 1Цар 3,14). Заради процвітання країни Соломон іде на компроміс з совістю – одружується з дочкою єгипетського фараона. За єврейським законом, одружуватися з язичниками було заборонено. За цим пішли інші одруження і зв'язки з жінками-язичницями. Дійшло аж до того, що він почав поклонятися богам язичників. Як наслідок, священники стали незадоволені царем-відступником. Соломон відступив від Бога, і Бог нагадав йому про себе словами: «За те, що ти так поводишся, і не пильнував мого союзу, ані моїх установ, то я вирву у тебе царство і віддам його твоєму слугі» (1Цар 11,11). Величне царство і доля народу були приреченими через те, що цар став на хибний шлях.

Багатство є випробуванням. У Книзі Сирах читаємо: «Щасливий той багатий, який без плями, який за золотом не побивається. Хто він? Ми його щасливим наречемо, бо чудо вчинив він серед народу свого. Хто перейшов цю пробу й лишивсь досконалим? Це буде на похвалу для нього: хто міг переступити, а не переступив, – зло вчинити, а не вчинив? Блага такого скріплені будуть, про його добродійства розповість громада» (Сир 31, 8-11). Який же висновок для сучасної людини з цієї біблійної оповіді? Ми, що живемо в моногамному суспільстві, не можемо одразу зрозуміти суті цієї історії. Комуś може видатись, що така кількість статків вже є причиною відступлення від Бога. Зрозуміти цю історію легше через призму Нового Завіту. Ми не знайдемо на сторінках Євангелій місць, де б Христос засуджував багатих. Сам факт великої кількості майна не робить людину злою. Христос говорив про серце людини. Якщо серце грошлюбне, то необов'язково мати великі багатства, ти і так перебуваєш в пристрасті, бо матеріальні цінності займають панівне становище у твоєму серці. Натомість якщо твоє серце «вбоге», тобто ти не переймаєшся статками, ставишся до них вільно, без прив'язання, з розумінням, що все – дар Божий, то твоє майно не стане для тебе осудженням. Так було і з Соломоном: спочатку він не ставив багатство на перший план, і Бог був з ним; але як тільки він змінив ієрархію вартостей, пристрастився до матеріального світу багатств та насолод, – все змінилося.

Проте ні багатство, ні бідність не є ні перевагою, ні перешкодою у духовному житті. До обох потрібен мудрий і второпний підхід. У багатого може виникнути помилкова думка, що йому уже не потрібно нічого, і таким чином він ризикує відкинути Бога і Його заповіді. Бідний, у свою чергу, може прагнути швидко збагатитися, не гребуючи жодними засобами. Обидва підходи є згубними для духовного життя.

Щоб не повторити долю царя Соломона, який добре почав, а закінчив не найкраще, потрібно пильнувати за «мудрістю» серця, бо лише коли будемо ходити стежками Божими, багатство буде дане нам як благословення. Як гласить українська приказка: мудрість – найкраще багатство.